

Benešová A.

Aujourd'hui, déçue de cette position d'absolu, la vérité n'a pas encore disparu, comme une illusion austère, hiératique mais rassurante. Son existence reste nécessaire à toute démarche qui vise à l'approcher. Elle a perdu une posture, celle de l'*a priori*, position d'inaccessibilité au profit d'une fonction d'usage du mot vrai, comme le propose Austin. Parlons donc d'usages de la vérité, de ce que certains appellent l'établissement des faits dont les critères sont la vérifiabilité, la correspondance, l'adéquation, l'objet d'expérience, le raisonnable.

Dnes pravda, zbavená své absolutní vlády, ještě nevymizela jako nějaká prostá posvátná, ale uklidňující iluze. Její existence je nezbytná při každém postupu, který má za cíl se jí přiblížit. Jak navrhuje Austin, ztratila postavení *a priori*, pozici nedosažitelnosti, ale získala funkční použití slova pravda. Mluvme tedy o využití pravdy, o tom, co někteří nazývají zavedení otázek, jejichž kritérii jsou prokazatelnost, shoda, adekvátnost, předmět poznávání a racionalita.

Ces termes tracent un chemin qui est celui de la science bordé par deux ornières : le scientisme ou physicalisme, et le relativisme. L'un qui prétend tout comprendre après l'avoir réduit à l'élémentaire sinon au simple nous effraie car il permettrait de tout contrôler. Par son arrogance qui trahit l'ignorance du caractère partiel et provisoire de nos connaissances, cette attitude rebute et, jointe à la peur et la fatigue générée par l'exigeante démarche scientifique, elle alimente par ses excès les thèses relativistes sur une science qui ne serait qu'un discours, une lecture relationnelle, opérationnelle, sans référence incontestable et soumise aux aléas et pressions, lobbies, idéologies, croyances et intérêts. Elle n'aurait qu'une valeur d'usage. Parlant de l'art et de la poésie dans sa conférence inaugurale au Collège de France qui choqua Simone Weil, Paul Valéry avait parlé de valeurs d'usage et évoqué les lois de l'offre et de la demande. Face à ce relativisme des valeurs, loin de celles décrites par Henri Poincaré à propos de la science, et encore plus de celles nourries par la foi, Husserl, dans la *Krisis* avait craint que la science ait abandonné l'idéal grec de la « theoria », soit pour des « techniques théoriques », efficaces mais affranchies de leur exigence de vérité [1].

Tyto termíny značí vědeckou cestu, která je lemována dvěma již vyšlapanými cestičkami – scientismem nebo fyzikalismem a relativismem. Cesta, která předstírá, že všemu rozumí poté, co vše zredukovala na to základní, ne-li na to nejjednodušší, nás znepokojuje, protože by umožnila vše kontrolovat. Tento postoj odrazuje svou arogancí, která zrazuje částečnou a dočasnou nevědomost charakteru našich vlastností, a spojený se strachem a únavou vytvořenou náročným vědeckým postupem svým přebytkem živí relativistické teze o vědě, která by byla jen nějaký text, relační operativní čtení bez nepopiratelného odkazu a byla by podmaněna náhodě a tlaku lobování, ideologiím, vírám a zájmům. Měla by jen nějakou obvyklou hodnotu. Paul Valéry mluvil o **obvyklých** hodnotách a připomněl zákony nabídky a poptávky a poté hovořil o umění a poezii při své zahajovací přednášce na College de France, která šokovala Simone Weilovou. Husserl v „*Krizi*“ čelil tomuto relativismu hodnot, hodnot daleko od těch, které kvůli vědě popsal Henri Poincaré a ještě dál od těch přiživovaných vírou. Obával se tak, že věda opustila řecký ideál teorie kvůli teoretickým metodám účinným, ale osvobozeným od požadavku pravdivosti.

L'abandon de la quête de la vérité absolue au profit d'une approche parcellaire, opérationnelle des faits implique de renoncer à un discours scientifique qui prétendrait connaître le tout et combler l'espace d'où ont été chassées les religions. Il faut donc admettre, en sollicitant le propos de Delacroix, que « l'exactitude n'est pas la vérité ». Prenant l'exemple des sciences de la vie, il convient d'alerter à ce stade sur le fait que cette position de repli, réaliste, n'est ni stable ni confortable. Elle comporte en effet d'une part le risque d'occulter par le détail analysé précisément, l'être dans sa globalité, sa... « vérité », d'autre part celui d'oublier que le fait scientifique est une approximation progressive, conquise sur et par l'erreur.

Upuštění od hledání absolutní pravdy ve prospěch nějakého rozkouskovaného operativního přístupu v sobě zahrnuje i zřeknutí se vědeckého diskurzu, který by předstíral, že zná vše a že zaplňuje místo, odkud bylo vyhnáno náboženství. Je třeba tedy připustit, tím že připomeneme Delacroixův výrok, že „přesnost není pravda“. V této fázi se sluší upozornit na skutečnost, že tento realistický ústup není trvalý ani příjemný. Na jednu stranu totiž připouští riziko zastínění přesně analyzovanými detaily, připouští býtí ve své úplnosti, ve své „pravdě“, na druhou stranu připouští, že bude zapomenuto, že vědecká otázka je postupný odhad získávaný na chybách a chybami.